

Projekt thERBN - zhodnotenie odpadu v ovocinárstve

Akým spôsobom sa môže zhodnotiť zvyšky v rastlinnej výrobe? Diskutovali sme aj na porade regionálnych komôr v Banskej Bystrici.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) sa ako partner podieľa na medzinárodnom projekte thERBN (Thematic European Rural Bioeconomy Network), ktorý je financovaný Európskou úniou v rámci programu Horizont Európa. Tento projekt sa zameriava na hľadanie praktických riešení pre efektívne využitie vedľajších produktov a zvyškov v poľnohospodárstve.

O význame takéhoto zhodnocovania pre cirkulárnu ekonomiku, zmierňovanie prejavov klimatických zmien a efektívneho využívania organickej hmoty sme hovorili aj na marcovej porade s riaditeľmi regionálnych poľnohospodárskych a potravinárskych komôr v Banskej Bystrici.

Potenciál, ale...

SPPK realizovala prieskum medzi svojimi členmi, pretože chcela zistiť, akým spôsobom využívajú zvyšky v rastlinnej výrobe, aký je potenciál takéhoto zhodnotenia a aké množstvo z nich sa práve takejto činnosti venuje.

Výsledky poukázali na to, že Slovensko je v tomto čase zatiaľ krajinou, kde síce evidujeme vysoký potenciál na prácu so zvyškami a vedľajšími produktmi v rastlinnej výrobe, no reálne využitie v našich podmienkach je momentálne len minimálne. Sme takpovediac v štartovacích boxoch a podľa našich zistení na rozbehnutie projektov pestovateľom chýba pre takýto účel produkcie najmä dostatok voľných finančných zdrojov, modely návratnosti, poradenstvo a podpora v praxi.

Polnohospodár sa rozhoduje najmä podľa ekonomiky. Ak je technológia drahá, návratnosť neistá a dotačná schéma zložitá, prirodzene zvolí konzervatívne riešenie. Polnohospodár nie je proti inováciám, ale proti neistote, lebo investície do bioekonomiky majú často návratnosť 5-10 rokov, čo je bez podpory rizikové.

Čo nám chýba

Pestovateľom na Slovensku pre širšiu realizáciu zhodnocovania biomasy chýbajú najmä relevantné ekonomické analýzy a zodpovedanie otázky, za akých podmienok sa investícia vyplatí. Žiadané sú aj formy odborného poradenstva, demonštračné farmy a regionálne ukážky, intenzívnejšie prepojenie vedy, výskumu a poľnohospodárskej praxe.

Z prieskumu SPPK

V rastlinnej výrobe sme identifikovali potenciál na zhodnocovanie napríklad poškodených zŕn, zelených zvyškov, poškodených ovocných plodov, zvyškov z triediacich liniek atď. Nemôžeme povedať, že by sa na Slovensku takáto organická hmota nezužitovala, no v praxi sa v našich

podmienkach realizujú najmä jednoduchšie riešenia v podobe napríklad zhodnocovania v komposte, zapracovávania do pôdy, zužitkovania v bioplynových staniciach, výroby štiav atď.

Na porade s regionálnymi riaditeľmi v Banskej Bystrici vysvetľovala Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora širší význam takýchto zvyškov v rastlinnej výrobe. Je totiž nesporné, že z ekonomického aj ekologického hľadiska nadobúda zodpovedné využívanie zvyškov biomasy v Európe čoraz väčší význam. Nie je to záťaž pre poľnohospodárov, ale príležitosť pre inovácie a rast firiem a krajiny. Navyše, bioekonomika je kľúčovou súčasťou politik EÚ (Green Deal, cirkulárna ekonomika), pričom Slovensko zaostáva najmä v implementácii, nie v potenciáli.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora ako partner medzinárodného projektu thERBN zvolila za príklad zhodnocovania zvyškov v rastlinnej výrobe využitie višňových kôstok. Firma pôsobiaca na východe Slovenska, ktorú SPPK pre účel projektu thERBN identifikovala, nakupuje kôstky zo slovenského ovocia, z ktorých po vyčistení a vysušení vyrába vankúše na chladenie alebo nahrievanie bolestivých častí ľudského tela. Kôstky tak neskončia ako odpadová surovina, ale nájdu zaujímavé zhodnotenie a širšie využitie mimo poľnohospodárskeho segmentu.

Celoeurópska téma

Problém, ako efektívnejšie začleniť zvyšky do cirkulárnych hodnotových reťazcov, sa v posledných rokoch stal na Slovensku naliehavším. Je to podobné ako vo väčšine členských štátov EÚ. Dnes už teda neplatí tvrdenie: vyprodukovať – spotrebovať – vyhodiť. Na stole je právom myšlienka: vyprodukovať – spotrebovať – zhodnotiť a priniesť regionálne inovácie. Nesporným dôvodom pre realizáciu takýchto inovatívnych projektu sú rastúce náklady na energiu, prísnejšie environmentálne predpisy, konkurencieschopnosť vidieka a životné trendy a preferencia výrobkov na báze biomasy pred výrobkami na báze fosílnych palív.

Odhaduje sa, že významná časť poľnohospodárskej biomasy v EÚ sa využíva len nízko hodnotovo (napr. ako odpad alebo základné hnojenie), pričom jej potenciál je výrazne vyšší.

Výzva SPPK

V druhom kvartáli 2026 sa pozornosť SPPK v rámci projektu thERBN presúva do oblasti živočíšnej výroby. Úrad Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory vyzýva svoje regionálne štruktúry a členov, aby identifikovali vhodné podnikateľské subjekty, ktoré sa venujú zhodnocovaniu zvyškov alebo vedľajšími produktmi tentokrát zo živočíšnej výroby.

Nemusí ísť iba o klasické nakladanie s maštalným hnojom alebo hnojovicou. Práve naopak, zaujímavé môžu byť aj širšie príklady zhodnocovania živočíšnych vedľajších produktov - napríklad spracovanie častí, ktoré nevstupujú do hlavného produktu, využitie živočíšnych tukov, kostí, kože, krvi, peria, vlny, srvátky alebo iných zvyškov z prvovýroby či spracovania.

Príklady zo zahraničia

V zahraničí sú takéto prístupy bežnou súčasťou bioekonomiky. Živočíšne vedľajšie produkty sa využívajú napríklad na výrobu želatíny, kolagénu, krmív pre spoločenské zvieratá, technických tukov, biopalív, organických hnojív, prípadne vstupujú do kozmetického, farmaceutického alebo materiálového priemyslu. Pointa je pritom jednoduchá – to, čo by v jednom systéme bolo odpadom alebo nákladom, môže byť v inom systéme surovinou s pridanou hodnotou.

Cieľom projektu je identifikovať jeden konkrétny subjekt zo Slovenska, ktorý by vedel reprezentovať

oblasť živočíšnej výroby na európskej úrovni a zároveň poskytnúť praktický pohľad na túto problematiku. Malo by ísť o subjekt, ktorý takúto činnosť reálne vykonáva alebo má s podobným typom zhodnocovania praktickú skúsenosť.

Pre vybraný subjekt môže byť zapojenie do projektu zaujímavé aj z hľadiska jeho prezentácie. Ide o možnosť zviditeľniť svoju činnosť nielen na Slovensku, ale aj na európskej úrovni, keďže vybrané príklady budú súčasťou projektových výstupov a komunikačných aktivít.